

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

SKÅRUP SEMINARIUM

SVENDBORG KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

21.08.2013
Mia Kroer Ræbild
2013-7.82.07/479-0001

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Svendborg Kommune
Skårup Kirkebakke 4, 5881 Skårup
Skårup Seminarium
1945
Den trefløjede hovedbygning (1836).

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Sydvest for Skårup Kirke ligger Skårup Seminarium, der udgøres af en mængde forskelligartede, fritliggende bygninger. Af det samlede anlæg er kun den trefløjede hovedbygning omfattet af fredningen.

Hovedbygningen er sammensat af tre toetages bygninger: en u-formet hovedbygning sammenbygget med to sidelænger. Den u-formede hovedbygning er grundmuret over en sokkel af granitkvadre, og facaderne står pudsede og gulkalkede og afsluttes øverst af en hvid, profileret hovedgesims. Taget er et afvalmet heltag hængt med røde tegl, og i rygningen ses to høje skorstenspiber med tre løb hver, opmuret i røde sten med sokkel og gesimser. I de øst-, syd- og vestvendte tagflader ses rækker af nyere ovenlysvinduer. Facadens midterste tre fag rejser sig i en lisénbåren trekantfronton, hvori der er et relief. Under relieffet er tre aflange glamhuller. Trekantfrontonen afsluttes af et zinktag. Vinduerne udgøres af ældre, smårudede korspostvinduer. Under vinduerne er en drypnæse af zink. Hoveddøren, som sidder i facadens midte, er en traditionelt udført, tofløjet fyldingsdør med opdelt overvindue, mens dørene på bagsiden er traditionelt udførte fyldingsdøre med ruder i øverste del, der har smårudede, torammede overvinduer. Foran hovedbygningens sydvendte gavl fører en kældertrappe med støbte trin ned til en ældre, tofløjet hoveddør med fyldinger nederst og ruder øverst. På sydsiden af hovedbygningen er en treetages karnapbygning i røde sten. Den står på en sokkel af granitkvadre, har ældre, smårudede korspostvinduer samt et torammet vindue øverst og afsluttes af et skiferklædt, afvalmet heltag med lav hældning. Samtlige vinduer er hvidmalede, mens dørene er gråmalede.

De to sidelænger er grundmurede i røde sten med brændte fuger over en pudset, let fremspringende sokkel. Øverst afsluttes facaderne af en profileret, omløbende gesims, der på gavlene fortsætter op langs tagfladerne. Tagene er skiferklædte heltage med lav hældning. I den østre langes rygning ses to små, zinkklædte skorstenspiber, mens der i den vestre ses en nyere, høj og bred skorstenspibe i røde sten. I den østre længe udgøres vinduerne af smårudede korspostvinduer,

Skårup Seminarium set fra Skårup Kirkebakke.

mens de i den vestre længe i stueetagen er torammede, todelte vinduer og på første sal korspostvinduer med to- eller tredelte, nedre rammer. I begge gavltrekanter er et rundt, småsproset vindue. Over vinduerne er der vandrette, murede stik og nedenunder vinduerne er der skifersålbænke. I vestre længes østside er en traditionelt udført fyldingsdør med ruder øverst. Foran døren er en støbt trappe. I vestre længes vestside er en nyere dør med en smal fylding nederst og tre store ruder øverst. Samtlige vinduer er hvidmalede, mens dørene er gråmalede, undtagen den nyere dør mod vest, der er hvid.

Hovedbygning og sidefløje rummer dele af en ældre planløsning med korridorgange, klasseværelser og hovedtrapper. Hovedtrapperne er placeret i hovedbygningens korte sydvendte sidelænger og forbinder samtlige etager. Skårup Seminarium fremtræder med en blanding af ældre og nyere overflader, herunder teglklinker, terrazzogulve, brædegulve med gulvtæpper eller linoleum ovenpå, parketgulv i en oversøisk træsort, granittrin, pudsede vægge og lofter, lettere skillevægge med glaseruder, lofter med nedhængte akustikplader, systempladelofter og profilbræddelofter. Der er bevaret nogle ældre bygningsdele, herunder de treløbede hovedtrapper med runde mæglere og snoede, spinkle balustre, hvis trin er beklædt med linoleum samt en- og tofløjede fyldingsdøre med glaseruder, gerichter og fodlister. I enkelte rum findes tillige kassetteopdelte lofter. Under hovedbygningen er der i både østre og vestre side et par kælderrum, som fremtræder med støbte gulve og pudsede vægge og lofter.

— BYGNINGSHISTORIE

Skårup Statsseminarium blev oprettet ved kongeligt reskript af 3. juni 1803 og begyndte sin virksomhed 5. okt. samme år i Skårup præstegårds østlige sidebygning hos sognepræsten, amtsprovst Peter August Wedel, der var stærkt optaget af oplysningstidens tanker, og derfor var den egentlige stifter af seminariet.

I 1836 fik seminariet sin egen bygning på en stor jordlod, den gamle landsbyforte, der grænsede op til præstegårdshaven. Hovedbygningen blev opført som en toetages bygning på syv fag med en lisenbåren trekantfronton og halvvalmede gavle. Ved indvielsen var Fyns guvernør, prins Christian Frederik – den senere kong Christian d. 8. – til stede. Han havde skænket seminariet et basrelief i brændt ler lavet af billedhuggeren H. V. Bissen.

Sydvest for hovedbygningen blev der i 1837 opført en enetages længe i røde sten. Der blev endvidere anlagt en stor seminariehave, der var en del af undervisningen på stedet. Der blev også anlagt en gymnastikplads med forskellige redskaber til friluftsgymnastik, og i 1841 blev der opført et gymnastikhus i haven, som blev udvidet i

Den lisenbårne trekantfronton prydes af H.V. Bissens basrelief i ler.

1879. I 1894 blev der påbygget en treetages karnapbygning i røde sten på sydsiden af hovedbygningen.

En forordning i 1894 stillede krav om, at der skulle være en øvelsesskole tilknyttet et seminarium. På øvelsesskolen skulle de lærerstuderende kunne øve deres undervisningsfærdigheder. I år 1900 stod den første øvelsesskole færdig på Østergade i Skårup. Den blev dog senere revet ned og de eneste levn fra denne er de fire store lindetræer, der står tilbage ved den nuværende øvelsesskole fra 1966. Øvelsesskolen hedder i dag Skårup Skole og er ikke længere tilknyttet seminariet.

I 1894 blev præste- og forstandergerningen delt i to, og i 1895 blev der bygget en forstanderbolig i seminariehaven. I 1889 kom en enetages længe i røde sten til sydøst for hovedbygningen, som i 1900 blev forhøjet til to etager. I 1902 blev den sydvestlige, enetages længe erstattet af en toetages bygning.

Hovedbygningen blev oprindeligt opført i røde tegl, men i 1920 blev den kalket gul. I 1932 blev hovedbygningen udvidet med to korte, toetages fløje, og ved denne lejlighed blev hovedbygningens tag forlænget, ligesom hovedbygningens to skorstenspiber blev flyttet ind bag frontonen. I 1932 blev også rødstenslængerne forlænget mod syd.

I 1963 blev der opført en ny gymnastikbygning øst for hovedbygningen, og i 1964 fulgte en festsal og en musikbygning vest for hovedbygningen. I 1966 blev der opført en pedelbolig oppe ved vejen.

I 2001 blev alle statsseminarier nedlagt, og de blev i stedet omdannet til selvejende institutioner. Seminariets logo var i mange år tre sammenslyngede S'er: Skårup Stats Seminarium, men fik herefter navnet Skårup Seminarium, Svendborg; så det gamle logo kunne bevares. I 2008 blev pædagoguddannelsen en del af Skårup Seminarium, og samtidig blev seminariet en del af University College Lillebælt. I 2010 lukkede lærer- og pædagoguddannelsen på Skårup Seminarium, og dermed lukkede Danmarks ældste seminarium.

KILDER

www.svendborghistorie.dk

Skaarup Seminarium – Kulturarv Svendborg

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Skårup Seminarium knytter sig til hovedbygningens beliggenhed i landsbyen, hvor den sammen med Skårup Kirke, danner rygraden i Skårups ældste bebyggelse, og dermed er yderst vigtig for landsbyens kulturmiljø.

Skårup Seminariums miljømæssige værdi knytter sig endvidere til hovedbygningens placering i den store parklignende have, hvor den imponerende hovedbygning danner et naturligt midtpunkt i haven med de mange nyere seminariebygninger. Den store have er et bevaret vidnesbyrd om landsbyens forte, det fælles græsningsareal med gadekær midt i byen, hvor kvæget var om natten, og som også blev anvendt til samlingssted for landsbyens beboere.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Skårup Seminarium knytter sig til den nære placering til kirken, og oprindeligt også den gamle præstegård, der afspejler, at seminariet blev stiftet af den lokale sognepræst, som et såkaldt præstegårdsseminarium. Seminariet opstod i kølvandet på de store landboreformer, hvor oplysningen af bondestanden var en af datidens politiske målsætninger. Skårup Seminarium vidner derfor om en af de helt store brydningstider i Danmarkshistorien og dertil kommer, at Skårup Seminarium er et af de allertidligste i Danmark.

Seminariets arkitektur fortæller samtidig om skiftende idealer og menneskesyn i undervisningen, og der er næppe en bygningstype, som har været underlagt så omfattende ideologisk diskussion og typemæssig udvikling som skolebyggeriet. Hovedbygningen repræsenterer den klassicistiske, aksefaste stil fra 1800-tallet, som symboliserer orden og regelmæssighed, hvilket afspejles i den symmetriske facade med den lisénbårne trekantfronton, den taktfaste vinduessætning og den store tagflade, der er ubrudt mod gaden. Sidebygningerne derimod repræsenterer historicismen, som er kendetegnet ved brugen af tidligere tiders stilarter og formsprog kombineret med de på daværende tidspunkt, nye byggetekniske muligheder med støbejern og cement. Dette kommer til udtryk i sidebygningernes enkle, arkitektoniske udtryk med brugen af røde mursten og brændte fuger samt den profilerede gesims, som fremtræder i pudsens egen grå farve, og hvis anvendelse på gavlene giver mindelser til facadens trekantfronton. Historicismen var en stilart, der ideelt kunne understøtte tilliden til og respekten for oplysning og visdom med association til den europæiske kulturs højdepunkter.

Den kulturhistoriske værdi knytter sig desuden til hovedbygningens udviklingshistorie, hvor de syv midterste fag af den guldpuddede længe mod nord med liséner og trekantfronton, udgør den ældste del af bygningen. De senere tilbygninger er derimod opført i røde sten, hvilket gælder karnapudbygningen og de to sidebygninger mod syd. At der er et par år imellem deres opførelsesår kan aflæses i forskellen på vinduerne, hvor den ældste længe har samme type vinduer som hovedbygningen.

Den udsmykkede frontispice, hvis basrelief med symbolet på den kristne videnskab Eusebia i midten, omgivet af elever, der spiller på orgel og arbejder med globus og regnebræt, skulle berette om skolens ædle gerning og elevernes formål med at studere. Yderst til venstre ses gymnastikredskaber og helt til højre haveredskaber, idet de uddannede lærere ikke kun skulle undervise børn, men også være foregangsmænd i havedyrkningens kunst. Facadens bevarede glamhuller under frisen antyder, at der tidligere har været et klokkeværk i tagetagen, der kunne ringe til samling for de studerende.

I det indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til den u-formede hovedbygningens bevarede dele af den ældre grundplan med klasseværelser og korridorgange, som træder tydeligst frem i stueetagen, samt til den store rumhøjde og det forholdsvist store lysindfald, der lægger sig op af tidens idealer om skolebyggeri, hvor skolebygningen skulle udgøre rammen om en sund hverdag og samtidig virke moralsk forbedrende og opdragende på de studerende. De symmetrisk anbragte, treløbende hovedtrapper fremstår respektindgydende og manifesterer tanken om højagtelse for både skolesystemet og underviserne. Hertil kommer de bevarede ældre bygningsdele, herunder teglklinker, bræddegulve, granittrin, rundbuede nicher til opsætning af skulpturer, pudsede vægge og lofter samt hovedtrapperne med alle detaljer, der vidner om bygningens tidligere gennemførte, tidstypiske interiør. Dette gør de bevarede bygningsdetaljer også, dette gælder en- og tofløjede fyldingsdøre med glaseringer, gerichter og fodlister, de kassetteopdelte lofter samt toiletternes terrazzogulve og spanske vægge med fyldinger og fyldingsdøre.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi ved Skårup Seminarium knytter sig i det ydre til det symmetriske bygningsanlæg med hovedbygning og sidebygninger, der kendetegnes ved tre sammenbyggede volumener. Hovedbygningens enkle facade med et overvejende horisontalt præg, der skyldes den forholdsvis store murflade, den taktfaste vinduessætning, hovedgesimsen og den store ubrudte tagflade, har et roligt og solidt ydre. Facadens symmetri centrerer om det

fremhævede midterparti, der sørger for, at opmærksomheden samler sig om hovedbygningens midte samt bryder de horisontale linjer med de vertikale, hvidmalede liséner, som yderligere træder frem på grund af farveforskellen til det pudsede murværk. Hovedbygningen har derfor et karakterfuldt og herskabeligt, men også magtfuldt udtryk, hvilket understreges af den omgivende, noget lavere bebyggelse – både på grunden, men også i selve landsbyen.

Den arkitektoniske værdi ved sidebygningerne knytter sig til de enkle længer med skiferklædte heltage med lav hældning, der underordner sig hovedbygningen, selvom de også er i to etager ligesom hovedbygningen. Det røde murværk, den forholdsvis taktfaste vinduessætning og den enkle hovedgesims viderefører hovedbygningens rolige og solide ydre.

I det indre knytter den arkitektoniske værdi sig til den ældre og traditionelle materialeholdning, som sammen med de bevarede korridorgange og store klasseværelser giver seminariebygningerne et alvorstungt og nøgternt udtryk, der understøtter det monumentale ydre.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier ved Skårup Seminarium knytter sig i det ydre til hovedbygningens samlede helhed. Det gælder den pudsede og gulkalkede, u-formede hovedbygning med teglhængt, afvalmet tag og lisénbåren fronton med samtlige detaljer, herunder basrelieffet i ler af billedhuggeren H. V. Bissen, samt granitsokler, gesimser, skorstenspiber, ældre vinduer, ældre og traditionelt udførte fyldingsdøre samt den ubrudte tagflade mod nord. Endvidere kommer de to grundmurede sidebygninger med skiferklædte heltage, gesimser, ældre vinduer og døre. Hertil kommer den traditionelle materialeholdning.

De bærende fredningsværdier ved Skårup Seminarium knytter sig i det indre til de bevarede dele af den ældre grundplan med korridorgange, hovedtrapper og klasseværelser. Hertil kommer de ældre bygningsdele og -detaljer, herunder teglklinker, terrazzogulve, bræddegulve, granittrin, pudsede vægge og lofter, kassetteopdelte lofter, nicher, hovedtrapper med alle detaljer, en- og tofløjede fyldingsdøre, gerichter og fodlister samt toiletternes spanske vægge med fyldinger og fyldingsdøre. Endelig kommer den traditionelle materialeholdning.

— ANBEFALINGER

Indvendigt anbefales det at styrke den ældre planløsning.

Tillige anbefales det, at adgangsvejen flyttes til dens oprindelige placering ud for hovedbygningens midtakse, så den statelige hovedbygning kan komme til sin ret.

